

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Biuro Analiz

BIULETYN

nr 31 (219) • 14 lipca 2004 r. • © PI&M

nr egz. PI&M 20

Redakcja: Krzysztof Bałon, Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Dorota Dołęgowska (redaktor techniczny), Adam Eberhardt, Beata Górka-Winter, Maciej Krzysztofowicz, Urszula Kurczewska, Grażyna Nowocień-Mach (redaktor tekstu), Emil Pietras (sekretarz Redakcji)

Stosunki NATO–Ukraina

Łukasz Kulesa

„Szczególne partnerstwo” między NATO a Ukrainą obejmuje wiele obszarów, m.in. udział w operacjach Sojuszu, jego pomoc w reformie ukraińskiego sektora obronnego i współpracę w zwiększaniu stopnia interoperacyjności sił zbrojnych. Partnerstwo to nie doprowadziło jeszcze do podjęcia przez NATO decyzji o nadaniu Ukrainie statusu kandydata do członkostwa, co jest celem strategicznym polityki zagranicznej tego państwa. Decydujące znaczenie dla przyszłości wzajemnych stosunków będą miały październikowe wybory prezydenckie na Ukrainie.

Obecny stan stosunków NATO–Ukraina określany jest oficjalnie mianem „szczęólnego partnerstwa” (*Distinctive Partnership*), co oddaje wyjątkową rolę Ukrainy w systemie bezpieczeństwa europejskiego i specyficzny charakter tej współpracy. Jako duże, intensywnie rozwijające się państwo wschodnioeuropejskie, dysponujące znaczącym potencjałem militarnym, Ukraina ma możliwość odgrywania poważnej roli w zapewnieniu bezpieczeństwa w Europie oraz wnoszenia dużego wkładu w zwalczanie zagrożeń globalnych¹.

Stosunki NATO–Ukraina rozwijały się niemal od początku uzyskania przez Ukrainę niepodległości w 1991 r. W styczniu 1992 r. Ukraina uczestniczyła już w pracach Rady Współpracy Północnoatlantycznej. W 1994 r., jako pierwsze państwo WNP, przystąpiła do programu Partnerstwo dla Pokoju, a w 1996 r. żołnierze ukraińscy brali udział w misji pokojowej w Bośni pod dowództwem NATO. W 1997 r. podpisano *Kartę o szczególnym partnerstwie NATO–Ukraina*, regulującą treść i tryb współpracy. Karta ustanawiała Komisję NATO–Ukraina jako forum dyskusji i podejmowania wspólnych inicjatyw. Dużą rolę odgrywa utworzona w 1998 r. Wspólna Grupa Robocza do spraw Reformy Obronnej, w ramach której dyskutowane są, z udziałem ekspertów, szczegółowe kwestie dotyczące restrukturyzacji sił zbrojnych.

Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy przyjęła 23 maja 2002 r. dokument „O strategii Ukrainy w stosunkach z NATO”, który zakładał podjęcie starań o uzyskanie członkostwa Sojuszu. Stanowiło to odejście od deklarowanej wcześniej polityki „pozablockowości”, co w dziedzinie bezpieczeństwa oznaczało utrzymywanie jednakowego dystansu między NATO a układami bezpieczeństwa zbiorowego

¹ Zob. A. Eberhardt, E. Posel-Częściak, *Polityka obronna Ukrainy*, „Biuletyn” (PI&M), nr 8 (112) z 12 lutego 2003 r.

z udziałem Rosji². Również podpisana przez prezydenta Ukrainy 15 czerwca 2004 r. nowa doktryna wojskowa określa jako priorytet pogłębianie integracji w ramach wspólnoty euroatlantyckiej, z członkostwem w NATO jako ostatecznym celem.

Na szczycie Sojuszu w Pradze w 2002 r. zdecydowano się na przyjęcie nowego mechanizmu służącego przybliżaniu Ukrainy do integracji z NATO, a także na skonkretyzowanie pomocy w tym zakresie. Przyjęty dokument, Plan działania NATO–Ukraina (*NATO–Ukraine Action Plan*), obejmował nie tylko cele związane z bezpieczeństwem, obronnością i kontaktami Ukrainy z NATO, lecz także umocnienie demokracji, realizację reform ekonomicznych oraz zagwarantowanie swobody działania mediów. W ramach realizacji Planu działania przygotowywane są Roczne plany działania (*Annual Target Plans*), zawierające szczegółowe zadania wraz z harmonogramem ich realizacji.

Z punktu widzenia ukraińskich aspiracji do członkostwa w Sojuszu, szczególnie istotny jest udział we wspólnych operacjach z siłami NATO. Jest on sposobem na udowodnienie gotowości do wnoszenia wkładu w utrzymywanie bezpieczeństwa oraz na zademonstrowanie możliwości sił zbrojnych Ukrainy. Żołnierze ukraińscy (batalion piechoty zmotoryzowanej i jednostka śmigłowcowa) brali udział w misji NATO w Bośni, zaś obecnie ponad 300 służy w misji KFOR w Kosowie. W ramach wsparcia operacji ISAF w Afganistanie, Ukraina zapewniła otwarty korytarz powietrzny dla transportu sił NATO i potrzebnego sprzętu, jak również udostępniła swoje samoloty transportowe. Na spotkaniu Komisji NATO-Ukraina w Stambule uzgodniono, iż Ukraina zaangażuje się w operację patrolową *Active Endeavour* na Morzu Śródziemnym. Udział ponad 1600 żołnierzy ukraińskich w misji stabilizacyjnej w Iraku również można traktować jako sposób zademonstrowania stanu przygotowania do członkostwa NATO.

Kolejnym istotnym zagadnieniem jest pomoc Sojuszu w reformie sektora obronnego. Podjęta przez Ukrainę reforma jest wymuszona przez konieczność zredukowania stanu osobowego i restrukturyzacji sił zbrojnych, dysponujących wciąż nadmiernymi rezerwami ludzkimi oraz nadwyżkami sprzętu i amunicji. Problemem jest również zintegrowanie struktur siłowych podporządkowanych nie tylko Ministerstwu Obrony, lecz także np. Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Straży Granicznej. Pomoc Sojuszu obejmuje opiniowanie dokumentów programowych, takich jak doktryna wojskowa lub Strategiczny biuletyn obronny Ukrainy (*Strategic Defence Bulletin*), który określa założenia i kierunki reformy do roku 2015. Konsultowane z NATO są również projekty aktów prawnych wprowadzających kolejne elementy reformy.

Współpraca wojskowa zmierzająca do podwyższenia stopnia interoperacyjności sił zbrojnych Ukrainy i sił NATO nie polega wyłącznie na wprowadzaniu przez Ukrainę natowskich standardów. W pewnych dziedzinach, np. strategicznego transportu lotniczego, potencjał wojskowy Ukrainy pozwala jej na włączenie się w działalność Sojuszu w charakterze równorzędnego partnera. 7 czerwca 2004 r. podpisano w Warszawie porozumienie między Ukrainą a NATO regulujące zasady wykorzystywania ukraińskich samolotów (*Memorandum of Understanding on Strategic Airlift*). Winnych dziedzinach proces dostosowania ukraińskich sił zbrojnych do współdziałania z siłami NATO wspomagany jest przez liczne inicjatywy dotyczące np. szkoleń językowych, wymiany oficerów, wspólnych ćwiczeń. Istotna jest tutaj ratyfikacja przez Radę Najwyższą Ukrainy 17 marca 2004 r. porozumienia w sprawie zasad obecności sił NATO w tym kraju (*MoU on Host Nation Support*).

Spotkanie Komisji NATO-Ukraina na szczelbu szefów państw i rządów w Stambule 29 czerwca 2004 r. nie przyniosło przełomu we wzajemnych stosunkach, w szczególności decyzji o opracowaniu Planu działania na rzecz członkostwa (*Membership Action Plan*). Oprócz opóźnień we wprowadzaniu reform, głównym powodem braku postępu w relacjach NATO-Ukraina jest oczekiwanie na wybory prezydenckie, których pierwsza tura odbędzie się 31 października 2004 r. W związku

² Por. Mykola Riabczuk, *Retoryka i polityka: Paradoksy ukraińskiej „wielowektorowości”*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, t. 4, nr 2 (18), marzec–kwiecień 2004 r.

z podkreśleniem przez NATO przestrzegania wartości demokratycznych jako warunku członkostwa w Sojuszu, przebieg kampanii wyborczej i samych wyborów będzie determinował kształt wzajemnych stosunków na najbliższe lata.

Jeśli uczciwość wyborów prezydenckich na Ukrainie będzie budzić zastrzeżenia, należy oczekiwać znaczącego zmniejszenia intensywności współpracy NATO–Ukraina, niezależnie od ich wyniku. Jednak nawet wówczas waga Ukrainy dla Sojuszu powoduje, że całkowite zamrożenie kontaktów jest mało prawdopodobne. Jak się wydaje, nastąpiłoby jedynie w przypadku poważnych nieprawidłowości podczas kampanii wyborczej lub oszustw wyborczych na szeroką skalę.

Przestrzeganie demokratycznych standardów podczas wyborów przyczyni się do wzmocnienia współpracy i podjęcia przez NATO, w stosownym czasie, rozmów o członkostwie Ukrainy. Pod względem kryteriów militarnych Ukraina będzie mogła wypełnić wymogi Sojuszu, a już obecnie stan jej przygotowań jest lepszy niż stan przygotowań niektórych państw posiadających status kandydata. Zapoczątkowanie procesu przyjęcia Ukrainy wiązałoby się niewątpliwie z koniecznością zmierzenia się z negatywną reakcją Rosji³. Nie ma ona formalnie możliwości zablokowania tego procesu, może natomiast, przez wykorzystywanie nacisków politycznych i powiązań z Ukrainą (współpraca wojskowa, integracja przemysłów zbrojeniowych), wpływać na tempo jej integracji z NATO.

Okazją do pogłębienia roboczych kontaktów są odbywane corocznie od 2002 r. nieformalne konsultacje NATO–Ukraina. Uczestniczą w nich przedstawiciele NATO (w tym sekretarz generalny), państw członkowskich Sojuszu oraz Ukrainy. Szefami delegacji państw są ministrowie obrony lub inni wysocy rangą przedstawiciele rządów. Do pierwszego takiego spotkania doszło w marcu 2002 r. w Berlinie, do drugiego w Waszyngtonie w maju 2003 r. Tematami konsultacji są zawsze kwestie szczególnie aktualne z punktu widzenia współpracy. W 2004 r. nieformalne konsultacje NATO-Ukraina odbyły się w Warszawie 6-7 czerwca i współorganizował je Polski Instytut Spraw Międzynarodowych. Poszczególne sesje były poświęcone omawianiu ukraińskich postępów w reformowaniu sektora obronnego, możliwości udziału Ukrainy w operacjach i innych inicjatywach Sojuszu oraz sposobom wspomagania przez państwa NATO ukraińskiego procesu reform. Podczas konsultacji podpisano również porozumienie regulujące zasady wykorzystywania ukraińskich samolotów transportowych (*MoU on Strategic Airlift*).

³ Zob. E. Wyciszewicz, *Ukraina w polityce Rosji po 2000 roku*, „Biuletyn” (PISM), nr 10 (198) z 15 marca 2004 r.

OGŁOSZENIA

Źródło: <http://www.nato.int/docu/update/2004/06-june/e0606a.htm>

Last update: 16-Jun-2004 18:37
NATO Update

High-level informal talks with Ukraine in Warsaw

The royal castle in Warsaw, Poland, provided the venue for informal NATO-Ukraine high-level consultations on 6 and 7 June.

The Ukrainian defence minister, a number of his Allied counterparts and many high-ranking civilian and military officials from NATO countries and Ukraine discussed Ukraine's defence and security sector reforms and operational cooperation with NATO.

Opening the meeting, NATO Secretary General Jaap de Hoop Scheffer said: *"Ukraine is, and will remain, a partner with which NATO wants to promote political consultation as well a practical cooperation. We have achieved much together, but there is considerable potential to do more. Our discussions today will address what we can do to push the relationship forward."*

He stressed that *"It is crucially important now for Ukraine to finalise reform plans. ...Beyond defence and security sector reforms, it must be emphasised that the strengthening of democratic institutions, the development of civil society, and guaranteeing the rule of law are all crucial preconditions for bringing Ukraine closer to the fulfilment of its legitimate Euro-Atlantic integration aspirations."*

Progress achieved by Ukraine in implementing defence and security sector reforms was a key focus of the meeting. Participants also considered the way ahead in supporting the reform process in Ukraine. Moreover, the possible future involvement of Ukraine in NATO-led operations and NATO defence policy initiatives were examined.

As the talks were informal, no decisions were taken but a number of the points raised could feed into preparations for the upcoming meeting of the NATO-Ukraine Commission at summit level in Istanbul at the end of the month.

The event was organised by the NATO-Ukraine Working Group on Defence Reform in cooperation with the Polish Institute of International Affairs. This is the third time such high-level informal defence consultations have been organised. The first took place in Berlin in March 2002 and the second in Washington in May 2003.

Home

Index